

**«Чуораанчык» улахан бөлөххө
«Баай Байанай» аралдыйыы сценарийа**

Буолар күнэ:

Сыала: Саха кинитин төрүт дьарыга булт туһунан оҕолор билиилэрин чинэтии, өбүгэлэр үгэстэрин, булт сиэрин-туомун салгыы билиһиннэри. Айылҕаҕа таптала, харыстабыллаах сыһыаны иитии. Оҕо айар дьобурун сайыннарыы (үнкүүгэ, уус-уран тылга, ырыаҕа).

Туттар тэриллэр

1. Кыталыктар танаастара
2. Оллоон
3. Оонньуурдар (3 кус манчуук, кыра мээчиктэр, сымнаҕас физкультурнай сыттыктар)
4. Балыктар
6. Уот аһатарга сахалыы иһит (кытыйа, чороон, мас ньуоска)

Оруолларга

Ыытааччы:

Кырдыаҕас булчут:

Далбар Хотун:

Тиин:

Эбэ:

Оҕолор саалаҕа хааман киирэн горошекка тураллар.

Ыытааччы: Алтынныы ыйга былыр-былыргаттан Баай Байанай күнүн бэлиэтиллэр. Бу ыйга булчуттар ыраах бултуу-алтыы бараллар. Күндү түүлээби экирэтэллэр. Онтон хаһаайкалар оҕуруот уонна сир аһын эгэлэгэтин хомуйаллар. Оту-маһы алдьатыам суоҕа, наадырбын эрэ ылыам диэн андаҕар этэллэр. Саха булчута бултаан-алтаан дьиэ кэргэнин иитэр-аһатар, таньынарар. Бугун биһиэхэ үөрүүлээх күн Баай Барыылаах Байанайбыт күнэ. Үтүөкэн үгэстээх, Сээркээн сэһэннээх, өттүк харалаах «Баай Байанай» диэн аралдыйыыбытын саҕалыыбыт.

Ырыа «Күһүн кэллэ»

Хоһоон

Алтынныы ыйа кэллэ,

Байанай күнэ үүннэ.

Саха хорсун хоһууннара

Булт ыйын уруйдуулар!

Үөрэллэр кинилэр

Айылбалыын алтыһан,
Тонон-хатан, бултуйан,
Өттүк харалаах төннөртөн.

Баай Байанай маанылаан,
Бэрсибит бэлэҕин,
Халынг хара тыабыт,
Дук гыммыт өлүүтүн.

Махтаныхатара эр дьоммут,
Аал уоттарын аһатан,
Алгыс этиэхтэрэ сэмэйдик,
Саха сизэрин туомунан.

Оҕолор олоппосторго олололор.

Ытааччы2: Комус кыымын ыыахтаан

Кутаа уота умайда
Сырдаан, костон кэллилэр
Харыйалар, бэс мастар,
Муьуннулар кордоох дьоннор
Кору-нары тэнитэн
Сэьэн –номох эргитэн
Булчут дьонум айдаарар.

(Булчут уолаттар туран оьуохайга тегуруччу хаамаллар)

Кырдыаҕас булчут киирэр, уот аттыгар кэлэн олоор.

Кырдыаҕас булчут: Күөспүт буста, кэлин, аһаххайын.

(Уолаттар оллоонно кэлэн тула олололор). Бастаан аал уоппутун аһатыаххайын.

(Бары тобуктаан сугуруйэн олололор)

Кырдыаҕас булчут ас кээһэр. Алгыс тыла-өһө.

Аал уотум иччитэ,
Алтан сэбэрэй эһэм.
Баай хара тыам иччитэ
Баай Байанай!
Алтан чуораан айаххар
Алҕаан аһатабын
Аһаа-сизэ, күлүм гын,
Мичик гын!

*Оллоон тула Кырдыаҕас булчуту батыыа хаамаллар, сэргэстэьэ
тураллар*

Ыытааччы: Сахабыт сирин саамай маанылаах кетере Кыталык барахсан. Биьиги сахалар кыталыгыдьолго-соргуга тэнниибит уонна сугуруйэбит, урдук айыылары кытта тэнниибит. Кыталыгы бултаспаттар, кыталык олохсуйар сирин сокуонунан харыстыылар. Кыталык ункуутун кербут кьиь бэйэтин дьоллообунан ааттанар.

Кырыйа кыптыый

Кынаттаах

Үнкүү «Кыталыктар»

Тиин киирэр

- Утуе кунунэн оболоор, Баай Байанай кунэ ууммутунэн барыгытын эбэрдэлиибин. Мин таабырыммын таайын эрэ: Кутуругунан оонньоур тиит тирэхтээх тинсирики суурук баар уу ол кимий? (тиин) Сепке да таайдыгыт, набаа да учугэй оболоргут, мин эьигини кытта оонньоохпун бабарабын, оонньоубут дуо?

Оонньоу «Сыалы тап»

- Оболоор билигин биьиги «Сыалы тап» диэн оонньоуну оонньоохпут. Бу оонньоуга 3 обо кыттар, бэлиэтэммит сиртэн корзинаттан мээчик ылан бу мончуук кустары бырабабыт, ким таппыт кыайар.

Оонньоу кэннэ тиин тахсан барар.

Ыытааччы: -биьиги дойдубут олгом уунуулээх тыаларынан аатырар. Ханнык сир аьын билэбитий оболоор? Билигин эьиэхэ Диана Саха ноуруотун фольклоруттан

угэ кэпсээн иьитиннэриэ.

Үгэ «Отонноох дьэдьэн» Диана аабар

Ыытааччы: - Сахабыт сирин тыаларыгар ханнык дьиикэй кыыллар олороллоруй? Ким эрэ биьиэхэ кэлэн иьэр быьылаах, болбойун эрэ.

Эһэ киирэр

- Утуе кунунэн оболоор, аар тайба хабаайына эьэ кырдыбас эьигини уруйдуу айхаллыы кэлэн турабын.Хара тыа баайдаах – уол обо дьоллоох буолар дииллэр. Мин таабырыммын таайын эрэ: Кердехпунэ турар, туттаары гыннахпына куотар баар уу ол тугуй? Маладьыастар, миигин кытары оонньоугут дуо?

Оонньоу «С кочки на кочку».

Ыытааччы: Байанай көрү-нары таптыыр. Ол иһин кинини үөрэн-көтөн, үчүгэйдик туттан көрсөллөр. Биһиги эмиэ үөрүөбүң! Күллэристээн биэриэбин (күлэллэр).

Ыытааччы: Куьун дьиэ хаьаайкалара, Далбар хотуттар оьуруот уонна сир аьын эгэлэгэтин хомуйаллар.

Далбар хотун киирэр.

Далбар Хотун: Утуе кунунэн оболоор. Эьэ арбахтаах, кутуйах хороонноох, оттон киьи уйата дьиэтэ буолар. Мин дьиэ-уот хаьаайката Далбар Хотун буолабын. Элбэх да оьо мустубут, мин сиэн кыргыттарым ханналарый? (сиэн кыргыттар тахсаллар). Наьаа да кэрэ сиэннэрдээхпин. Ойуурга отоннуу барыаххайын. (хаампыта буолаллар, олорон отоннууллар). Дьиэьэ уокка сылдьан эмиэ сиэрдээхтик сылдьар баьайыта, ийэ-аьа, улахан киьи этэрин истэр буолун. Кырдыаьас, кыаммат киьиэхэ куруут кемелеьер, кыра бырааккытын балыскытын аьынар, кемускуур учугэй. Оболоор, ос хобьоннорун билэьит дуо? (билэьит диэн туран кэлэллэр, ос хобьоннорун этэллэр).

- Норуот кууьэ –кemuел кууьэ. (Аня)
- Суеьу куруелээьэ, киьи тебелееье учугэй. (Лиана)
- Айыльаны харыстыан, уһун үйэлэниэн (Роксана)
- Тыала суохха мас хамсаабат. (Марико)

Мин оболорум маладьыастар, оноойуктарбыт туолбуттар. Отонноотоххо оноойук да туолар. Бичиэ, доьотторгутун ыныртаан ырыата ыллааххайын.

Ырыа «Корзиналаах иьэбит»

Далбар Хотун: оболоор кэрэ ырыаьытыгар махтанабын, отоннорбун барыанньалыы балаьаммар барыам. Керсуеххэ диэри.

Булчуттар бултаах киирэллэр.

Тумук. Биһиги аар тайьабытын, тулалыыр айыльабытын мэлдьи харыстыаьын! Оччоьо эрэ көтөр-сүүрэр үксүү туруо, Баай Байанайбыт араас булдунаан күндүлүү туруо!